

VÄGLEDNING

Skriva nationell informations- eller dataproduktspecifikation

Förändringsförteckning

Datum	Förändring
2025-05-07	Ersatt termen ”informationslagringsmodell” med ”plattformsoberoende informationsmodell”.
2025-04-08	2.2: Punktlista vid fler än två värden. 6.1: Förtydligat att datamängdens prefix ska användas.
2024-04-02	0.8: Tillagt att filnamnet ska följa dokumentidentiteten. 0.9.5: Dokumentidentiteten ska nu följa ett förutbestämt mönster. 0.9.12: Diarienummer ska inte längre finnas på framsidan. 2.5: Lagt till att användningsfall kan redovisas som en tabell. 2.11: Lagt till att vad som ska anges beror på om det är en informationsspecifikation eller dataproduktspecifikation. 4.3: Lagt till det nya sättet att redovisa objekttypskatalogen (finnas i ett eget dokument) 15: Lagt till att ett paketdiagram ska finnas, samt tips på hur man får tydligare bilder. 17: Lagt till att inga personnamn ska finnas i förändringsförteckningen.
2024-02-19	Avsnitt 6.2 är omdöpt från ”kravkategori” till ”kvalitetskategori” så att rätt benämning används. Även mallen är justerad.
2024-12-17	Lagt in förtydligande kommentarer i 2.6 och 2.7.

0 Övergripande information och första sida

Syftet med den här vägledningen är att vägleda och inspirera vid skrivandet av en specifikation. Strukturen på vägledningen följer mallen och under varje rubrik beskrivs vad som avses med rubriken och vad du ska skriva.

Observera att när du skriver så ska du använda mallen och inte detta dokument!

Det här dokumentet kan användas för nationella specifikationer såväl som specifikationer som inte är nationella (myndigheters egna specifikationer). När något skiljer så framgår det tydligt.

0.1 Hänvisning till standarder

I detta dokument och i mallen finns det hänvisningar till standarder. Dessa finns tillgängliga hos SIS (Svenska Institutet för Standarder, <https://www.sis.se/>), men det krävs abonnemang för att kunna läsa dem.

Den här handledningen tillsammans med stöd från Lantmäteriet guidar dig igenom processen att skriva en specifikation. Tanken är att du inte ska behöva läsa standarder.

0.2 Innehållsförteckning

Innehållsförteckningen ska inte behöva ändras utan när du är klar med dokumentet så väljer du att uppdatera den.

- Högerklicka någonstans i innehållsförteckningen och välj att uppdatera fält

0.3 Fotnoter

Mallen innehåller ett antal fotnoter och dessa ska inte tas bort eller ändras. Vid behov kan du lägga till egna fotnoter.

När du kopierar en underrubrik för att ange ett nytt kvalitetskrav (kapitel 6) blir det en ny fotnot med ett nytt nummer, vilket vi inte vill ha – det ska vara samma nummer och referens. För att åtgärda detta:

- Ta bort den kopierade fotnoten
- Placera markören där fotnoten ska infogas
- På menyraden i Word, välj Infoga och därefter Korsreferens
- Välj alternativ enligt följande bild

Figur 1: Bild som beskriver vilka val som ska göras.

Korsreferens

Referenstyp: **Fotnot**

Referera till: **Fotnotsnummer (formaterad)**

☒ Infoga som hyperlänk

☐ Avgränsa nummer med

☐ Inkludera ovan/nedan

Till fotnot: **1 abcde**

Infoga **Avbryt**

0.4 Om inget värde anges

Ibland kan eller ska inte en uppgift anges och för att uppnå en enhetlighet ska **inte** raden eller rubriken tas bort. I stället ska något av följande anges, i kursiv stil:

- *Ej relevant*
- *Uppgift saknas*

”Ej relevant” anges när uppgiften inte är relevant. Det används ofta för ”3.5 Coverage”, men ett annat exempel är ”2.2 Alternativt namn”.

”Uppgift saknas” anges när det borde finnas en uppgift, men att det av någon anledning inte har skrivits in i specifikationen. Eftersom ”uppgift saknas” påvisar en brist i specifikationen, så ska det normalt sett inte förekomma.

0.5 Använda datamängd eller dataprodukt?

Använd alltid ordet datamängd.

Teoretiskt så är det skillnad mellan orden datamängd och dataprodukt. En datamängd är en samling av data, medan en dataprodukt är en (1) eller flera datamängder som erbjuds.

Ett exempel:

”Datamängd A innehåller fastighetsbeteckning, fastighetens geometri och dess ägare. Men man väljer att bara erbjuda fastighetsbeteckning och fastighetens geometri. Det senare är då en dataprodukt.”

Skillnaden är således ordet ”erbjuds”. I exemplet ovan skapas nämligen en ny datamängd hos den som har tagit emot fastighetsbeteckning och fastighetens geometri, och om denne sedan erbjuder fastighetsgeometrin till någon annan så har de skapat en ny dataprodukt.

För gemene man kan ordet ”dataprodukt” kännas främmande, och bland de insatta råder skilda meningar kring dess definition och användning. I praktiken har det oftast ingen betydelse vad som används, och därför använder vi konsekvent ordet datamängd även i dataproduktspecifikationen.

0.6 Underrubriker i specifikationen

Om specifikationen är indelad i olika delar (se kapitel 3) så tillkommer underrubriker under huvudrubriken. Detta berör kapitel 4 och framåt. Exempel på hur detta kan se ut:

”4.1 Byggnad

4.1.1 Datamängdens innehåll

4.1.2 Plattformsberoende informationsmodell

4.1.3 Objekttypskatalog

4.2 Adressplats

5.1 Byggnad

5.2 Adressplats

6.1 Byggnad”

Om ingen uppdelning behöver göras i ett enskilt kapitel (vilket är vanligt för kapitel 5) så används ingen underrubrik. Detta betyder därmed att det som står avser alla delar i datamängden.

0.7 Ändringar i mallen beroende på typ av specifikation

Det är samma mall som används för både dataproduktspecifikation och informationsspecifikation och därför måste vissa ändringar av termer göras.

Läs om de olika typerna av specifikationer i Specifikation för informations- och dataproduktspecifikationer som återfinns på webbsidan för Nationellt ramverk för utbyte av geodata, <https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/datamangder/nationellt-ramverk-for-utbyte-av-geodata/>

0.7.1 INFORMATIONSSPECIFIKATION

Om du skriver en informationsspecifikation som inte är nationell behöver du inte ändra några termer.

0.7.2 NATIONELL INFORMATIONSSPECIFIKATION

Om du skriver en nationell informationsspecifikation behöver du ändra:

- Framsida: lägg till ordet ”Nationell” framför ”informationsspecifikation”

0.7.3 DATAPRODUKTSPECIFIKATION

Om du skriver en dataproduktspecifikation behöver du ändra:

- Framsida: Ändra ordet ”informationsspecifikation” till ”dataproduktspecifikation”

- Kapitel 1: Ändra rubriken till "Om dataproduktspecifikationen"
- Kapitel 3: Ändra "informationsspecifikation" till "dataproduktspecifikation"
- Kapitel 4.2: Ändra rubriken till "Informationsutbytesmodell"
- Bilaga C: Ändra rubriken till "Informationsutbytesmodell"

0.7.4 NATIONELL DATAPRODUKTSPECIFIKATION

- Framsida: Ändra ordet "informationsspecifikation" till "Nationell dataproduktspecifikation"
- Gör samma ändringar som i kapitel 0.7.3

0.8 Filnamn

När dokumentet publiceras på webben ska filnamnet vara unikt och ha en enhetlig namnsättning så långt det är möjligt. För informations- och dataproduktspecifikationer utgörs filnamnet av dokumentidentiteten (se kapitel 0.9.5). Filnamnen för övriga dokument ska följa samma regler som gäller för dokumentidentiteten.

Några exempel:

- informationsspecifikation-detaljplan-1-0.pdf
- informationsspecifikation-byggnad-1-0-utkast-7.pdf
- dataproduktspecifikation-översiktsplan-1-0-test-1.pdf
- specifikation-soka-hamta-referensobjekt-strandskydd-1-0.pdf
- vagledning-informationsspecifikation-detaljplan-1-0.pdf

0.9 Första sidan (framsidan)

0.9.1 TYP AV DOKUMENT

Obligatorisk

I mallen är "Informationsspecifikation" angivet för typ av dokument. Se kapitel 0.7 för vilka alternativ som finns.

0.9.2 TITEL

Obligatorisk

Namnet på specifikationen, vilken anges utan att ange vad det är för typ av specifikation (detta framgår av "typ av dokument"). Namnet anges vanligtvis i singularis och utan versionsnummer.

Exempel på korrekta namn:

- Gräns för fjällnära skog
- Planbeskrivning
- Stompunkt
- Statistisk tätort

Exempel på **felaktiga** namn:

- Nationell dataproduktspecifikation för Gräns för fjällnära skog
- DPS Stompunkt
- Stompunkt 1.0

Det fullständiga namnet på specifikationen framgår av kapitel 1.

0.9.3 DATUM (LÄNGST UPP TILL HÖGER)

Obligatorisk

Samma datum som ”publicerad”.

Exempel:

- 2022-02-02

0.9.4 VERSION AV SPECIFIKATION

Obligatorisk

Versionsnummer inklusive eventuell status.

Exempel:

- 1.0 TEST 1
- 2.1 UTKAST 3
- 2.2

Status ska skrivas i versaler för att tydliggöra att det inte är en gällande specifikation.

Regler för versionsnumrering framgår av Specifikation för informations- och dataproduktspecifikationer i Nationellt ramverk för utbyte av geodata. Detta ramverk finns på följande webbplats:

<https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodaplattformen/datamangder/nationellt-ramverk-for-utbyte-av-geodata/>.

0.9.5 DOKUMENTIDENTITET

Här anges en unik identitet för just denna version av specifikationen. Identiteten utgörs av specifikationens namn, version och eventuell status. Eventuella ”småord” i specifikationsnamnet, till exempel ”och”, kan tas bort om man vill.

Använd bara små bokstäver, inga kommatecken, ersätt mellanrum och punkter med bindestreck och använd inte å, ä och ö.

Dokumentidentiteten ska följa exemplen:

- informationsspecifikation-[datamängd]-[X-X]
- dataproduktspecifikation-[datamängd]-[X-X]

Byt ut [datamängd] till namnet på den aktuella datamängden och byt ut [X-X] till aktuellt versionsnummer. Eventuella mellanslag i namnet byts ut till bindestreck och eventuella å, ä eller ö byts ut till a eller o. Använd bara små bokstäver och ta bort kommatecken.

Om dokumentet är i någon av faserna utkast eller test ska filnamnet sluta med -utkast-[X] respektive -test-[X], där X byts ut till numret på den fas i utkast respektive test dokumentet gäller.

Några exempel på dokumentidentiteter:

- dataproduktspecifikation-detaljplan-4-1
- informationsspecifikation-detaljplan-4-1
- dataproduktspecifikation-kommun-lan-och-rike-1-0-test-1
- informationsspecifikation-landskap-1-0-utkast-2

0.9.6 PUBLICERAD

Obligatorisk

Det datum då specifikationen publicerades. Med det avses det datum som specifikationen började gälla. Detta datum är samma som anges i kapitel 1.

Exempel:

- 2022-02-02

0.9.7 SPRÅK

Obligatorisk

Språket som specifikationen är skriven på. Språkkoden enligt ISO 639-2 ska anges inom parentes.

Exempel:

- Svenska (swe)

0.9.8 DATAMÄNGDENS UTSTRÄCKNING

Obligatorisk

Ange inom vilket geografiskt område som datamängden berör, samt en eventuell avgränsning i tid.

Exempel:

- Sverige
- Sverige (de kommuner som är anslutna till NGP)
- Gävle kommun
- Svealand
- Region Gävleborg, åren 2018 – 2020

Observera att det som anges här ska vara samma som det som skrivs i kapitel 2.12.

0.9.9 ÄMNESOMRÅDE

Obligatorisk

Ange samma uppgift som i 2.6.

0.9.10 NYCKELORD*Obligatorisk*

Ange samma uppgift som i 2.7.

0.9.11 SAMMANFATTNING*Obligatorisk*

Beskriv datamängden kort och koncist. Syftet är att introducera innehållet i datamängden eftersom det inte alltid är uppenbart utifrån namnet.

Exempel på vad som kan ingå i sammanfattningen:

- Vilken typ av information avses? Förklara innebörden och upprepa inte bara titeln.
- Vad ingår inte? Till exempel att specifikationen för byggnader inte omfattar byggnadsverk.
- Vad kan informationen användas till?
- Andra viktiga delar som bedöms viktiga att framhålla på en framsida.

Sammanfattningen ska helst inte vara längre än att den får plats på framsidan, men i undantagsfall kan den utsträckas till sidan två.

I Om informationsspecifikationen

Kapitel 1 beskriver dokumentet och inte själva datamängden. Det skulle kunna ses som metadata för dokumentet, men ordet metadata har undvikits för att inte förväxlas med datamängdens metadata (den som redovisas i Geodataportalen).

I.1 Specifikationens namn*Obligatorisk*

Här anges specifikationens fullständiga namn, exklusive versionsnummer och status. För nationella specifikationer inleds namnet alltid med ”Nationell [xxx]specifikation” följt av bindestreck.

Exempel:

- Nationell dataproduktspecifikation - Gräns för fjällnära skog
- Nationell informationsspecifikation - Byggnad
- Informationsspecifikation - Fastighet

Det sista exemplet är inte en nationell specifikation.

I.2 Publicerad*Obligatorisk*

Det datum då specifikationen publicerades. Med det avses det datum som specifikationen började gälla eftersom de i regel inte kan ses som gällande innan den har gjorts tillgänglig för de som är berörda.

Exempel:

- 2022-02-02

1.3 Språk i specifikationen

Obligatorisk

Alltid:

- Svenska (swe)

1.4 Kontakt/e-post/telefon

Obligatorisk

Här anges kontaktuppgifter till den organisation som kan kontaktas för att svara på frågor om specifikationen. För nationella specifikationer ska kontaktuppgifter för "Modell- och specifikationsansvarig" anges, om inget annat överenskommes med Lantmäteriet.

Ange aldrig e-post och telefonnummer till en specifik person. Ange i stället e-post till gruppbrevlåda, myndighetsbrevlåda eller dylikt och telefonnummer till växel eller dylikt.

1.5 Länk till specifikationen

Obligatorisk

Länk till den officiella plats där specifikationen kan laddas ned. Skriv texten "Specifikationen finns på Lantmäteriets webbplats (extern webbplats, nytt fönster)" och ange en webblänk till texten. För nationella specifikationer anges:

<https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/datamangder/XXX/>

Observera att XXX ska ersättas. Kontrollera länken så att inte webbsidan har ändrats utan att det har blivit någon följdändring i denna vägledning.

1.6 Format

Obligatorisk

Alltid:

- pdf

1.7 Underhåll av specifikationen

Ej obligatorisk

En beskrivning av hur och när specifikationen revideras. Beskrivningen kan vara mer eller mindre detaljerad, beroende på hur mycket man känner till om framtida översyn och revidering. Notera att det i Nationellt ramverk för utbyte av geodata (<https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/datamangder/nationellt-ramverk-for->

informationsarkitektur/) finns regler att förhålla sig till avseende revideringar.

Exempel på formuleringar för nationella specifikationer, där det första exemplet vanligtvis kan användas för den första versionen av den nationella specifikationen:

- Specifikationen kommer att ses över inom ett år från publiceringsdatumet och förändringsbehov samlas kontinuerligt in.
- Specifikationen kommer att ses över inom två år från publiceringsdatumet och förändringsbehov samlas kontinuerligt in.

OBS: Börja formuleringen med ”Specifikationen...” eftersom det annars är lätt att förväxla detta med hur datamängden underhålls.

1.8 Skyddsbehov

Obligatorisk

Här anges om specifikationen på något sätt behöver skyddas, till exempel på grund av att den innehåller information som inte får exponeras. Följande alternativ kan användas:

- Inget skyddsbehov av specifikationen
- Begränsat skyddsbehov av specifikationen
- Måttligt skyddsbehov av specifikationen
- Högt skyddsbehov av specifikationen
- Mycket högt skyddsbehov av specifikationen

Nationella dataproduktspecifikationer som avser tillgängliggörande via NGP har inget skyddsbehov.

Precis som datamängder är det lämpligt att göra en informationsklassificering även av specifikationen.

1.9 Termer och definitioner

Obligatorisk

Referens till plats där termer och definitioner finns. Alltid:

- Se Bilaga A

1.10 Förkortningar

Obligatorisk

Referens till plats där förkortningar finns. Alltid:

- Se Bilaga A

1.11 Övrigt om specifikationen

Ej obligatorisk

Övrig information om specifikationen som inte passar in någon annanstans. Det som är förskrivet i mallen är ett förslag.

2 Syfte och identifiering av datamängden

Syftet med det här kapitlet är att ge användaren en snabb inblick i datamängden och dess egenskaper. Informationen i detta kapitel ska vara tillräcklig för att avgöra om datamängden är intressant för användaren eller om användaren är ute efter en annan datamängd.

2.1 Datamängdens namn

Obligatorisk

Ange datamängdens namn.

Exempel:

- Gräns för fjällnära skog
- Detaljplan
- Byggnad
- Statistisk tätort

2.2 Alternativt namn

Ej obligatorisk

Ett eventuellt alternativt namn som datamängden har. Används ofta när det finns ett alias som ofta används. Även namn på engelska kan anges här.

Exempel:

- Tätorter
- SCB:s tätorter
- Localities and urban areas

Om flera alternativa namn anges, så ska dessa anges i en punktlista.

2.3 Identitet

Ej obligatorisk

En eventuell identitet som datamängden har. Ofta är detta en beständig identifierare.

Exempel på identiteter:

- Produktnummer
- Identitet i Geodataportalen

2.4 Syfte

Ej obligatorisk.

Kan ersättas med användningsfall, men observera att det rekommenderas starkt att beskriva syftet eftersom en fritext är lättare att förstå än användningsfall.

Beskriv vad syftet med datamängden är, det vill säga vad den är tänkt att användas till; varför existerar datamängden? Frågeställningar som fritexten är lämplig att besvara kan vara:

- Varför har informationen samlats in? Vad var det ursprungliga behovet?
- Finns det något annat som den är lämplig att användas till?
- Vad använder olika aktörer informationen till idag?

Exempel:

”Kommunen har sammanställt informationen om gatlampor för att hålla reda på dess tekniska information och styra dess ljusstyrka. Varje gatlampe har en identitet och en ungefärlig position för att lokalisera den. Denna identitet kan användas av allmänheten för att rapportera in trasiga lampor, men används även vid eftersök för att identifiera platsen för påkört vilt. På grund av dess osäkra läge är det inte lämpligt att använda positionen för byggnationsprojekt.”

OBS: Ibland kan det vara en risk att beskriva vad den egna verksamheten använder informationen till; tänk på det!

2.5 Användningsfall

Ej obligatorisk

Syftet med datamängden kan även beskrivas genom användningsfall.

I mallen används en förenklad beskrivning av användningsfall gentemot ISO 19131. Endast de obligatoriska uppgifterna anges, och dessa är namnet på användningsfallet och en beskrivning av densamma.

Ett alternativt sätt att redovisa användningsfall är att ha en tabell med alla användningsfall. Då placeras tabellen under 2.5 och inga underrubriker ska förekomma. Tabellens utformning är valfri, så länge den följer riktlinjerna för tillgänglighet. Exempelvis får den inte vara för bred, rubrikraden ska upprepas på varje sida och cellerna ska ha tillräckligt stora marginaler.

Oavsett om användningsfall redovisas enligt mallen, med en underrubrik per användningsfall, eller om användningsfallen samlas i en tabell är det lämpligt att samma presentationssätt används för hela temat. Det behöver inte vara lika för olika teman.

2.5.1 NAMN PÅ ANVÄNDNINGSFALL

Ej obligatorisk

Rubriken ändras till det faktiska namnet på användningsfallet och därefter beskrivs användningsfallet som en fritext. Notera att ett bra användningsfall endast innehåller några få rader med text.

Exempel på några bra användningsfall:

- ”Datamängden används framför allt för statistikproduktion och bland annat som underlag vid fysisk planering på regional och lokal nivå, samt som underlag till vissa av Lantmäteriets kartor.”
- ”Som medborgare, byggherre, planerare, bygglovshandläggare etc. vill jag se en visualisering med befintliga och planerade byggnader i LOD 2. Detta för att få en mer lättförstådd lägesbild över ett angivet område än vad en 2D-karta ger.”
- ”Vid planläggning för ny detaljplan önskar jag att kartlägga hur mycket varje fastighet är bebyggd inom ett planområde.”

Om inga användningsfall anges så ska 2.5.1 tas bort och följande skrivas direkt under 2.5.

- Ej relevant. Se 2.4 för en beskrivning av syftet med datamängden.

2.6 Ämnesområde

Obligatorisk

Ämnesområdet beskriver på en övergripande nivå vilken information som finns i datamängden. Det finns ett antal fördefinierade värden att välja mellan, vilka är synkade med metadata (ISO 19115 och Geodataportalen). De värden som är giltiga finns listade här, tillsammans med beskrivningar:

<https://inspire.ec.europa.eu/metadata-codelist/TopicCategory>

Namnen ska anges på svenska. Om du får upp dessa på engelska behöver du ändra språk på sidan till svenska.

Några exempel:

- Biogeografisk indelning (Inspire)
- Areella näringar (Inspire)

Ytterligare information finns i SIS TR 14:2012.

Kommentar: Ämnesområde är i ISO 19131 en bestämd kodlista, MD_TopicCategoryCode, och inga andra värden än de som finns i denna kodlista får användas. Eftersom våra dokument riktar sig till människor så använder vi den i Inspire officiella översättningen (se länken ovan). Detta gör att vi är synkade med kraven (på metadata) i Inspire och kan i framtiden automatisera skapande av metadata. Inspire ställer kravet på att använda MD_TopicCategoryCode i COMMISSION REGULATION (EC) No 1205/2008.

2.7 Nyckelord

Obligatorisk

Nyckelord kan ses som sökord, ord (eller fraser) som vanligen associeras med datamängden, eller ord som är centrala för datamängden. Vanligtvis tas detta från ett nyckelordslexikon där en beskrivning av nyckelordet finns. I NGP finns inget sådant nyckelordslexikon.

Om datamängden omfattas av Inspire ska nyckelorden hämtas från Inspire, se GEMET INSPIRE Spatial Data Themes på webbplatsen <https://www.eionet.europa.eu/gemet/en/inspire-themes/>. Det svenska ordet ska anges. Om du får upp engelska ord så behöver du ändra språk på sidan.

Kommentar: Kravet att använda GEMET är för att möjliggöra att automatisera skapandet av metadata för Inspire. Inspire ställer krav på att Gemet används (COMMISSION REGULATION (EC) No 1205/2008)

Om nyckelordet som anges finns i ett nyckelordslexikon ska en hänvisning dit anges inom parentes.

Exempel:

- Administrativa enheter (Inspire, <https://www.eionet.europa.eu/gemet/sv/inspire-themes/>)
- Administrativa och statistiska indelningar
- Kartproduktion
- Detaljplaner
- Planbestämmelser
- Planerad markanvändning

”Administrativa och statistiska indelningar” används för alla nationella grunddata som ingår i temat ”Administrativa och statistiska indelningar” och tillgängliggörs via NGP.

De tre sista i exemplet finns inte i något nyckelordslexikon utan är påhittade.

Om flera nyckelord anges, så ska dessa anges i en punktlista.

Observera: Nyckelord ska inte vara en lista med begrepp eller termer (det finns i Bilaga A). Om du hittar på egna nyckelord så är det ofta lämpligt med högst fyra till fem. Stäm gärna av med en referensgrupp eller användare för att säkerställa att nyckelorden hjälper till att förstå vad datamängden innehåller.

2.8 Geografisk representation

Ej obligatorisk

Geografisk representation avser vilken metod som används för den rumsliga representationen. De vanligaste värdena är raster och vektor. Följande alternativ finns att välja på:

- Vektor
- Raster
- Text eller tabell
- Triangulated Irregular Network, TIN
- Stereomodell
- Video

2.9 Geografisk upplösning

Ej obligatorisk

En beskrivning av vilken täthet eller upplösning som rumsliga data i datamängden har eller är tänkt att användas i. Det här anges vanligtvis för raster-data och TIN, men kan även förekomma för andra typer av geografisk representation. Om skala anges så ska den vara i formen 1:X där X är ett heltal.

Exempel:

- Skala 1:5000
- 5 meter mellan punkterna

2.10 Kompletterande information

Ej obligatorisk

Eventuell annan information som inte passar in någon annanstans i kapitel 2 i mallen.

2.11 Begränsning av användning

Ej obligatorisk

Här anges eventuella begränsningar, licenser och dylikt som gäller för datamängden.

I dataproduktspecifikationer för datamängder i Nationella geodataplattformen ska man hänvisa till dess webbsidor genom att skriva texten:

”Villkor för användning av datamängden framgår i [användningsvillkoret](#) (webbplats, nytt fönster), som finns tillgänglig på Nationella geodataplattformens webbplats.”

I informationsspecifikationer anges ”*Ej relevant*”.

2.12 Utsträckning

Obligatorisk

Ange vilket geografiskt område som datamängden berör, samt en eventuell avgränsning i tid.

Exempel:

- Sverige
- Sverige (de kommuner som är anslutna till NGP)
- Gävle kommun
- Svealand
- Region Gävleborg, åren 2018 - 2020

3 Läsinstruktion

För att det ska bli enklare att beskriva och förstå innehållet i specifikationen kan det vara nödvändigt att dela in specifikationen i olika delar. Det kan även finnas andra anledningar att dela in den i olika delar. För nationella specifikationer används dock vanligen ingen indelning eftersom indelningen av specifikationer är på en tillräckligt detaljerad nivå.

Två vanliga indelningar är utifrån geografisk utbredning eller objekttyp, men indelningen kan även göras utifrån andra perspektiv. Det finns inget rätt eller fel vad gäller indelningar, utan avgörs helt utifrån vad som gör specifikationen mest lättläst.

Tabellen fylls i enligt följande:

3.1 Indelning

Obligatorisk

Ange ett beskrivande namn på indelningen. Namnet måste vara unikt bland indelningarna.

Exempel:

- Byggnad
- Adressplats
- Sandvikens kommun, åren 1980 – 2001
- Samverkansnivå 1

Om det inte finns någon indelning används:

- Ingen indelning

3.2 Nivå

Obligatorisk

Nivå beskriver utifrån vilket ”perspektiv” indelningen är gjord. Nästan uteslutande används någon av följande:

- Datamängd
- Objekttyp
- Coverage

Om ingen utav dessa skulle passa behöver du kontrollera i ISO 19115 om något annat värde för MD_ScopeCode passar. Om inget är tillämpligt kan du skriva ett eget värde.

Om det inte finns någon indelning används:

- Datamängd

3.3 Temporal och geografisk utsträckning

Obligatorisk

Ange vilket geografiskt område som respektive del berör, samt en eventuell avgränsning i tid.

Exempel:

- Sverige
- Sverige (de kommuner som är anslutna till NGP)
- Gävle kommun
- Svealand
- Region Gävleborg, åren 2018 - 2020

Om det inte finns någon indelning används alltid samma som i kapitel 2.12.

3.4 Coverage

Ej obligatorisk

Ange eventuellt namn på coverage. Om du inte vet vad ett coverage är så ska du med största sannolikhet utelämna detta.

Mer information om vad ett coverage är finns här:

<https://www.w3.org/TR/covjson-overview/>

3.5 Tabellbeskrivning

Obligatorisk

Tabellbeskrivningen till tabell 1 ska i ord beskriva tabellen och indelningen.

Exempel:

- ”Denna specifikation är indelad utifrån objekttyperna Byggnad och Adressplats.”
- ”Denna specifikation har ingen indelning.”
- ”Denna specifikation är indelad utifrån olika samverkansnivåer.”

4 Datainnehåll och struktur

I kapitlet beskrivs datamängdens innehåll tillsammans med informationsmodell och objekttypskatalog (de senare finns alltid som bilaga). Om specifikationen har delats in i olika delar så används namnet på indelningarna som underrubrik till kapitlet, se kapitel 0.6.

4.1 Datamängdens innehåll

Obligatorisk

Här skriver du in en detaljerad och utförlig beskrivning av innehållet i datamängden. Detta är till för de som inte kan eller vill läsa informationsmodellen och objekttypskatalogen.

Texten kan utformas på olika sätt, och det går bra att hänvisa till objekttypskatalogen för att hitta detaljer. Det är möjligt att utgå från objekttyperna i informationsmodellen, men oftast är det bättre att beskriva utifrån ett verksamhetsperspektiv (till exempel utifrån begreppsmodellen).

Undvik att använda begrepp som härrör till informationsmodeller, till exempel klass och datatyp.

Sätt dig in i läsarens perspektiv och tänk på att olika läsare är på olika kunskapsnivåer. Beskriv dock inte innehållet utifrån att en expert inom området är den som läser.

Du behöver inte heller beskriva alla exakta detaljer. I exemplet nedan så beskrivs inte de ingående adresskomponenterna utan i stället ges en hänvisning till objekttypskatalogen.

Exempel:

4.1 Datamängdens innehåll

Den här datamängden innehåller information om belägenhetsadresser, det vill säga adresser till geografiska platser. En belägenhetsadress byggs upp genom att sätta samman ”komponenterna” kommunnamn, kommundel, adressområdets fastställda namn, gårdsnamn och adressplatsbeteckning. Datamängden innehåller dessa komponenter, tillsammans med ytterligare information. Härfter är en översiktlig förteckning av informationen. Detaljer, och vilken information som alltid ska finnas, finns i objekttypskatalogen, se Bilaga X.

Adressplats

- Adress uppdelad i adresskomponenter
- Vad det är för typ av adressplats
- Vad koordinaten (adressplatsen läge) avser, till exempel om det är ingången till byggnaden, en infart, eller dylikt
- Adressens läge genom en koordinat
- Statusen för adressplatsen, till exempel om den är gällande eller planerad
- ...

Adressområde

- ...

Slut på exempel.

4.2 Plattformsoberoende informationsmodell

Obligatorisk

För att det ska bli en bättre översikt av specifikationen, samt för att modellen ibland blir oläslig på en A4, finns den alltid i Bilaga C. Texten i mallen ska därmed inte ändras.

4.3 Objekttypskatalog

Obligatorisk

Det är obligatoriskt att ha en objekttypskatalog, i första hand i form av ett separat dokument och i andra hand som en bilaga. Tidigare fanns bara alternativet att ha objekttypskatalogen som en bilaga.

Sedan januari 2025 finns ett skript som genererar en objekttypskatalog för en modell som ett separat dokument. [Instruktion för hur du använder skriptet finns i Antura](#). Om objekttypskatalogen ligger i ett separat dokument ska texten i mallen ersättas med en länk till objekttypskatalogen.

För att skriptet ska fungera behöver beskrivning och definitioner ha ett särskilt format, se [vagledning-arbetsätt-sparx-ea](#). För äldre modeller, som inte följer det nya formatet, går det bra att exportera exporttypskatalogen från Sparx EA och klistra in i bilaga D. I sådana fall ska texten i mallen inte ändras.

5 Referenssystem

Obligatorisk

Här beskrivs det referenssystem som används i datamängden. I normala fall behöver inte tabellen ändras.

6 Kvalitet på data

I det här kapitlet anges vilka kvalitetskrav som datamängden ska uppfyllas. Man anger även hur kravet ska mätas (eftersom olika sätt att mäta kan ge olika resultat) samt vilka brister som kan accepteras.

I kapitel 18 i den här vägledningen finns en mängd exempel på kvalitetskrav. Du kan även titta i andra specifikationer för att få idéer.

Om det blir så många kvalitetskrav att de tar mycket plats i löptexten kan dessa i stället läggas i en bilaga. I så fall ska läsaren hänvisas till bilagan i detta kapitel.

Vilka krav ska anges?

Framför allt för nationella dataproduktspecifikationer är det viktigt att tänka igenom vilka krav som ställs, eftersom det direkt påverkar producenten genom deras avtal. Ange inte krav som är svåra eller till och med omöjliga att leva upp till. Var generös med acceptansnivån, åtminstone till en början. I senare revideringar av specifikationen kan kraven skärpas.

6.1 Namn på krav

Obligatorisk

Namn/identitet på kravet. För nationella specifikationer är det lämpligt att använda datamängdens prefix följt av en siffra. Identiteten ska vara unik, så att de kan användas som felkoder.

Exempel:

- PLANB-X01
- BY-X03

”X” i exemplet gör att identiteten särskiljs från verksamhetskraven i informationsmodellen, som har samma prefix.

6.2 Kvalitetskategori

Obligatorisk

Detta ord ska bytas ut till den kvalitetskategori som kravet tillhör. Värden att välja mellan:

- Fullständighet
- Logisk konsistens
- Lägesnoggrannhet
- Tematisk noggrannhet
- Temporal kvalitet

Kvalitetskategorin ”Usability element” finns inte längre i standarden ISO 19157 och därför har vi inte med den här. Information om användbarhet ska i stället finnas under syfte/användningsfall.

6.3 Beskrivning av kravet

Obligatorisk

I mallen står det ”Alla förekomster ska...”. Denna text byts ut till en beskrivning av kravet.

6.4 Kvalitetsmått

Obligatorisk

Efter texten ”kvalitetsmått” anges hur kvalitetskravet ska mätas. Det kan vara en hänvisning till ett kvalitetsmått i ISO 19157, men det kan även vara en egen text.

6.5 Acceptansnivå

Obligatorisk

Beskrivningen av kravet anger vad man vill uppnå, men det är ibland nästintill omöjligt att uppnå kravet till 100 % på grund av att det skulle krävas oerhörda arbetsinsatser. Därför sätter man acceptansnivå, det vill säga ett värde för hur mycket avvikelser man kan tolerera.

Ett par exempel:

Ett krav kan vara att alla byggnader ska finnas i datamängden. Att uppnå detta krav är dock mycket svårt eftersom det skulle innebära att varje kvadratmeter av Sverige skulle behöva kartläggas. Genom att säga att acceptansnivån är 98 % innebär det att 2 % får saknas för att kravet ska uppfyllas. Ambitionen är alltså att alla byggnader ska finnas, vilket är en riktlinje när nya data skapas, men att 2 % får saknas, vilket ger utrymme för att inte behöva göra omfattande ajourhållning av befintliga data.

Då datamängden är under uppbyggnad kan man ange ett datum då ett visst mått ska vara uppfyllt, kanske även med ett specificerat urval. ”Från och med den 1 januari 2022 ska 100 % av detaljplaner som påbörjats efter den 31 december 2021 och som fått laga kraft finnas i datamängden.” Det kan även uttryckas motsatsvis: ”0 % av detaljplaner som påbörjats efter 31 december 2021 och som fått laga kraft får saknas.”

7 Datainsamling och bearbetning

Det här kapitlet och efterföljande kapitel (Underhåll av data) kan vara svåra att särskilja; speciellt när en datamängd underhålls kontinuerligt och har gjorts så i många år.

Med **datainsamling/bearbetning** avses de metoder/behandlingar som görs för att skapa digital information. I normala fall är tillägg av nya objekt i en datamängd en datainsamling/bearbetning, men även metoden för att uppdatera objekt kan räknas som datainsamling/bearbetning. Se exemplen i kapitel 7.1 och 8.1 för att få en bättre uppfattning.

Exempel på vad som kan beskrivas:

- Underlag som används för att skapa den digitala informationen, till exempel flygfoton, fastighetsgränser, inmätning med GPS, etc.
- Görs tolkningar av underlag? Hur/vilka?
- Eventuell bearbetning av rådata.
- En beskrivning av hur analog information konverterats till digital information; Vilka verktyg används? Görs tolkningar? Sker granskning? Automatiserat? Arbetsprocesser?
- Större migrering/konvertering av data och eventuella bearbetningar som gjordes.

Med **underhåll av data** avses en beskrivning av hur det som finns i datamängden hålls uppdaterat.

Exempel på vad som kan beskrivas:

- Hur får man reda på felaktigheter i data och hur uppdateras felaktigheterna? Är det allmänheten som rapporterar in felaktigheter?
- Hur får man reda på att något har ändrats? Till exempel att byggnadsändamålet förändras.
- Görs kontinuerliga analyser av datas korrekthet? Stickprov? Eller sker underhållet passivt (väntar på att någon rapporterar in fel)?
- Hur snabbt införs ändringar?

7.1 Datainsamling/bearbetning

Obligatorisk

Här skriver du hur och när informationen samlades in, och eventuella bearbetningar som har gjorts.

Exempel:

”Stompunkter etableras när de behövs, ofta i samband med...Stompunkters geometri skapas genom mätning med NNN, där beräkning XY används för att erhålla en god lägesnoggrannhet...”

7.2 Ytterligare information

Ej obligatorisk

Länk eller hänvisning till andra dokument som utförligt beskriver datainsamlingen och/eller bearbetningen.

7.3 Urvalsregler

Ej obligatorisk

Här beskrivs regler som avgör om ett objekt samlas in eller attributdata registreras.

Exempel:

- Endast byggnader större än 100 kvm samlas in
- Endast vattendrag med minst två meters bredd finns i datamängden
- Fasadfärg registreras endast för byggnader med nybyggnadsår 2020 eller senare

8 Underhåll av data

Mer information om det här kapitlet finns i kapitel 7 i denna vägledning.

8.1 Beskrivning

Obligatorisk

En beskrivning av hur data underhålls.

Exempel:

”Stompunkternas position uppdateras i regel inte förrän någon rapporterar att dess position skiljer från det registrerade läget. Oftast är det ägaren av stomnätet som mäter in positionen på nytt, men den erhålls ibland från den som rapporterade felet.”

8.2 Underhållsfrekvens

Obligatorisk

En beskrivning av hur ofta datamängden uppdateras. Något av följande värden ska användas. Om inget passar kan ett eget värde användas.

- Kontinuerlig
- Dagligen
- Veckovis
- Var 14:e dag
- Månadsvis
- Kvartalsvis

- Halvårsvis
- Årligen
- Vid behov
- Oregelbundet
- Ej planerat
- Okänt

9 Presentationsregler

Ej obligatorisk

Länk/hänvisning till plats där presentationsregler finns beskrivna.
Alternativt att dessa finns som en bilaga.

För nationella specifikationer anges i dagsläget inga presentationsregler och värdet blir således:

- Ej relevant

10 Leverans

Ej obligatorisk

För nationella specifikationer anges:

- Se ”Specifikation för att söka och hämta referensdata”

11 Metadata

Ej obligatorisk

Kapitlet avser att beskriva vilken metadata som medföljer leveransen (det vill säga inte vad som ska finnas i Geodataportalen). I NGP medföljer i dagsläget ingen metadata, och kapitlet har därför alltid värdet:

- *Ej relevant*

12 Övrig information

Ej obligatorisk

Eventuell annan information som inte passar någon annanstans.

13 Bilaga A – Termer och förkortningar

Obligatorisk

Skriv in termer och dess definition eller beskrivning. Tanken är inte att alla ord som finns i objekttypskatalogen ska finnas här, utan övriga ord som används i dokumentet. Exempel på termer och förkortningar som ofta finns i nationella specifikationen och kan behöva beskrivas:

- Acceptansnivå
- UTC
- CC0

- NGP
- EPSG
- UUID

Om du i ”datamängdens innehåll” använder ord som måste definieras/beskrivas, refererar du lämpligen till objekttypskatalogen i kapitlet ”datamängdens innehåll”. Se exemplet i kapitel 4.1 i denna vägledning.

14 Bilaga B – Begreppsmodellen

Ej obligatorisk

Lägg in en bild på begreppsmodellen. Om ingen finns, så skriv ”Uppgift saknas”. Det är dock en ambition att det alltid ska finnas begreppsmodeller.

Eventuellt kan du behöva ändra denna sida till A3. Det gör du genom att välja avsnittsbrytning före och efter denna sida, och sedan ange storlek A3 för detta avsnitt. Båda dessa inställningar finns under menyn Layout i Word.

15 Bilaga C – Plattformsberoende informationsmodell

Obligatorisk

Lägg in en bild på plattformsberoende informationsmodell eller informationsutbytesmodell samt en bild på tillhörande paketdiagram.

Eventuellt kan du behöva ändra denna sida till A3. Det gör du genom att välja avsnittsbrytning före och efter denna sida, och sedan ange storlek A3 för detta avsnitt. Båda dessa inställningar finns under menyn Layout i Word.

När specifikationen sparas som PDF blir bilderna på modellerna ofta suddiga. Det går att åtgärda genom att ersätta de suddiga bilderna i Adobe Acrobat Pro DC. Ta hjälp av den som kontrollerar att dokumentet är tillgängligt.

16 Bilaga D – Objekttypskatalog

Det är obligatoriskt att ha en objekttypskatalog, i första hand i form av ett separat dokument och i andra hand som en bilaga. Mer information finns i kapitel 4.3.

Om objekttypskatalogen ligger i ett separat dokument ska bilaga D tas bort helt och hållet.

17 Bilaga E – Förändringsförteckning

Obligatorisk

De senaste förändringarna ska skrivas överst. Om specifikationen är en gällande, ska INTE förändringar från test-/utkastversioner finnas med i

listan, utan man beskriver de ändringar som gjordes från den senast gällande specifikationen. I test-/utkastversioner kan ändringar från tidigare sådan version finnas med.

Förändringstabellen får inte innehålla några tomma rader.

För att minimera personuppgifter ska det inte stå vem som har gjort ändringarna (personnamn ska alltså inte finnas). Detta gäller oavsett om specifikationen är gällande eller ej.

18 Exempel på kvalitetskrav

De exempel på kvalitetskrav som i denna vägledning börjar med [generellt] kan oftast kopieras till en specifikation. Prefixet [generellt] ska då bytas ut till ett specifikt prefix för datamängden. Övriga exempel kan kräva vissa ändringar, eller inte vara relevanta alls.

18.1 [generellt]-X01

Logisk konsistens

Alla förekomster ska överensstämma med informationsmodellen.

Kvalitetsmått: 9. Överensstämmelse med applikationsschemat.

Acceptansnivå: Sant.

18.2 [generellt]-X02

Logisk konsistens

Alla förekomster ska följa reglerna i informationsmodellen.

Kvalitetsmått: 12. Andel som inte överensstämmer med avseende på reglerna för applikationsschemat.

Acceptansnivå: 0 %

18.3 [generellt]-X03

Logisk konsistens

Alla förekomster ska överensstämma med värden i värdemängder (kodlistor).

Kvalitetsmått: 18. Andel som inte överensstämmer med värdeomän.

Acceptansnivå: 0 %

18.4 [generellt]-X05

Logisk konsistens

Så kallade spikar får inte förekomma, det vill säga att vinkeln mellan två linjesegment är mindre än eller lika med 12 grader.

Kvalitetsmått: Antal spikar

Acceptansnivå: 0 stycken

18.5 [generellt]-X06

Logisk konsistens

Självkorsningsfel får inte förekomma.

Kvalitetsmått: 26. Antal ogiltiga självkorsningsfel

Acceptansnivå: 0 stycken

18.6 Detaljplan-X01

Fullständighet

Detaljplaner påbörjade efter 2021-12-31, och som har fått laga kraft, ska finnas i datamängden inom två veckor från det att detaljplanen fick laga kraft.

Kvalitetsmått: 7. Andel objekt som saknas

Acceptansnivå: 5 %

18.7 Detaljplan-X02

Fullständighet

Det får inte finnas dubletter av detaljplaner.

Kvalitetsmått: 4. Antal dubbla objekt

Acceptansnivå: 0 stycken

18.8 BY-X01

Fullständighet

Byggnader som finns i datamängden ska finnas i verkligheten.

Kvalitetsmått: 3. Andel övertaliga enheter

Acceptansnivå: 5 %

18.9 PLANB-X01

Logisk konsistens

Planbeskrivningen ska utbytas i Office OpenXML (ISO/IEC 29500) enligt tillämpningen beskriven i Bilaga F i denna specifikation.

Kvalitetsmått: Inga konflikter med fysisk struktur finns.

Acceptansnivå: Sant